

Ἔτος 1885.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

Ἀριθ. 4,738

ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ

Διὰ τοὺς ἐντὸς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπικρατείας

Ἔτησια	Δραχ. νέας 30
Ἑξαμηνιαία	» » 15

Διὰ τοὺς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ

Ἔτησια	Δραχ. 45
Ἑξαμηνιαία	» » 23

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΗΝ ΠΑΡΗ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΑΙΩΝ

Ἡ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Αἱ αἰτήσεις συνδρομῶν, μετὰ τοῦ τιμήματος αὐτῶν, ἀποστέλλονται ᾠρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Αἰῶνος.

Τιμὴ καταχωρίσεων δι' ἕκαστον στίχον . . Δραχ. 50

Γραφεῖον τοῦ ΑΙΩΝΟΣ: Ὁδὸς Μουσῶν ἀριθ. 5

Ἐν ΑΘΗΝΑΙΣ, τῇ 22 Μαρτίου 1885.—Παρασκευῇ

Μεγάλην Παρασκευὴν, καὶ Πάσχα ἀναστάσιμον [pascha dominicae resurrectionis] ἐννοοῦντες τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἐώρταζον τὸ ἅγιον Πάσχα. [Κυρίλλ. Ἀλέξ. ἐπιστ. 64 πρὸς Μαρκ.].

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ. - Ἡ ποιητικωτάτη καὶ λαμ-

Χριστιανική ἀρχαιολογία
τοῦ Πάσχα.

Τὴν σπουδαιότητα τῆς μεγίστης ταύτης τῶν ἑορτῶν περιγράφει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος α' Κορινθ. ιε' 12 - 17, ἐνθα καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα: « Εἰ δὲ Χριστὸς οὐκ ἀεγῆγερται, ματαία ἔρα ἡ πίστις ὑμῶν. » Ἡ ἑορτὴ αὕτη εἶναι ἡ μόνη ἑορτὴ, ἣν καθιέρωσαν αὐτοὶ οἱ Ἀπόστολοι, καὶ καθ' ἣν ἰδιαζόντως οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ συνήρχοντο εἰς κοινὴν λατρείαν, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν χωρίων Πραξ. χ'. 7. Α. Κορινθ. 16. 2. κλπ.

Τίς ἦν ἡ θέσις τῆς ἑορτῆς ταύτης μεταξὺ πασῶν τῶν λοιπῶν ἑορτῶν τῆς Ἐκκλησίας; δηλοῦσιν ἡμῖν τὰ ὀνόματα, δι' ὧν ἐκάλουν ταύτην: Ἡμέραν ἁγίαν, Ἡμέραν κλητῆν, Ἡμέραν βασιλίσσαν, Ἡμέραν δόξης, Κορωνίδα ἑορτῶν, Ἡμέραν Κυρίου, Ἡμέραν ἀγαλλιάσεως, Πάσχα ἁρμωμον, Πάσχα μέγα καὶ ἱερὸν, Πάσχα σωτήριον, Πάσχα τῶν Πιστῶν, Πάσχα Κυρίου, Πάσχα Παραδείσου πύλης ἀνῳγῆσαν, Πάσχα πιστοῦς ἀγιάζον, Πάσχα τῶν ἁγίων, Πάσχα τὸ περιβόητον, Πάσχα μυστικόν, Πάσχα τὸ ἀραστάσιμον, Corona et caput omnium festivitatum, Magna dies Domini, Dies Dominica, Maxime dierum, Dies splendida et splendorifera, Solemnitas solemnitatum, Festivitatum domina et regina, Festum festorum, Dominica gaudii, Pascha Domini, Pascha Christi, Pascha sanctorum, Pascha fidelium, Pascha gaudii, etc.

Τὰ περὶ τῆς ἐσθρῆς τοῦ Πάσχχ εὐρίσκομεν ἤδη ἐν ἀρχαιοτάτοις συγγράμμασιν, ὡς ἐν τῇ Ἐπιστολῇ τοῦ Βαρθολ., [κεφ. 15], ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ Ἰγνατίου πρὸς Μάγνησιους [κεφ. 9]. Πρὸς δὲ ὁ Πλίνιος [Ep. X. 96], ὁ Ἰουστίνος [Ἀπολ. Α'. κεφ. 67], ὁ Θεόφιλος πρὸς Αὐτόλυκον [Β'. 17] καὶ αἱ Ἀποστ. Διαταγαὶ [B. 69. V. 15. 20. VII. 23, VIII. 33] κλ. πολλὰ περὶ τῆς μεγίστης ταύτης τῶν ἐσθρῶν ἀναφέρουσιν.

Ὁ σεβασμὸς τῶν πρώτων Χριστιανῶν πρὸς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου καὶ ἡ εἰς ταύτην ἀποδιδωμένη δογματικὴ ἀξία ἦν τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε οὐχὶ μόνον ἀπαξ τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ ἀπαξ τῆς ἐβδομάδος, τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνέστη, ἐποιοῦντο μυσίαν τοῦ μεγάλου τούτου γεγονότος, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πρώτης ταύτης ἡμέρας, ἥτις τῶς ἡμέρᾳ Ἑλλίου ἐκαλεῖτο, ὑπὸ τῶν Χριστιανῶν τὸντεῦθεν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ Κυρίου *Kyriakῆ* ὀνομάζετο [*Dies Dominica*]. Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην οὐ μόνον ἰδιαζόντως ἡγιαζαν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν συμβαίνοντα ὡς ἰδιαίτερας προσοχῆς ἀξία ἐσημείουν εἰς ἀνάμνησιν. Οὕτως

Μεγάλην Παρασκευήν, καὶ Πάσχα ἀναστάσιμον [pascha
dominicae resurrectionis] ἐννοοῦντες τὴν ἡμέραν τῆς
Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.

ΤΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΟΣΤΕΡΝ. - Παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, τὸ Πάσχα καλεῖται Ostern, μεγάλη δὲ ὑπάρχει διαφωνία περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως ταύτης. Οἱ μὲν νομίζουσιν, ὅτι παράγεται ἀπὸ τοῦ ἀρχαιοτάτου γερμανικοῦ ῥήματος urstan=iristasthai. Τοῦναντίον ὁ Beda Venerabilis, de ratione temporum, [σεφ. 13] παράγει ταύτην ἐκ τῆς ἀρχαίας ἀγγλοσαξονικῆς μυθολογικῆς θεότητος Eostre ἢ Ostera¹ [... a ejus nomine nunc paschale tempus cognominant...]² ἢς ἡ ἐορτὴ, ὡς θεᾶς τῆς εὐφορίας, κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάσχα συνέπιπτεν. Ἕτεροι παράγουσι ταύτην, ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως h o s t i a, καὶ κοινότερον ostia, ἄλλοι ἐκ τοῦ Ostium (θύρα), ἐπειδὴ διὰ τῆς ἐορτῆς ταύτης ὡς διὰ θύρας εἰσ-ερχόμεθα εἰς τὴν νέαν περίοδον τῆς Ἐκκλησίας. Ἕτεροι παραδέχονται μὲν τὴν ἀπὸ τῆς λέξεως Ostium παραγωγὴν, ἀναφέρονται ὅμως εἰς τὸν ἐξολοθρευτὴν Ἀγγελον τῆς Αἰγύπτου, ὅστις πρὸ τῆς ἐξ Αἰγύπτου ἐξόδου ἔχρισ τὰς θύρας τῶν Ἰουδαίων. Τινὲς φρονοῦσιν, ὅτι Ostern παράγεται ἐκ τοῦ Oriens, ἢ Sol oriens ἢ ost, ἥτοι ἡ ἀνατολή, ἐπειδὴ ὁ Ἰησοῦς, μικρὸν πρὸ τῆς ἀνατολῆς, ὡς Ἡλιος τῆς Δικαιοσύνης, ἀνέστη. Καὶ τέλος οἱ φιλελληνικώτεροι τῶν Γερμανῶν φρονοῦσιν, ὅτι ἡ λέξις ostern παράγεται ἐκ τῆς ἐλληνικῆς² κλητικῆς «ὦ Σῶτερ.» Ἡμεῖς φρονοῦμεν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ διέλθῃ ἀπαρχτήρητος ἡ γνώμη τῶν φρονούντων, ὅτι παράγεται ἀπὸ τῆς ἀγγλοσαξονικῆς θεότητος Easter, ἢς ἡ ἐορτὴ ἤγετο ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα, ἥτοι μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἰσημερίαν, μάλιστα ἀφοῦ οἱ Ἀγγλοι μέχρι τῆς σήμερον μόνον διὰ τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς ταύτης καλοῦσι τὴν ἐορτὴν τοῦ Πάσχα Easter [προσφ. Ihster].

ΕΠΙΔΕΞ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟΝ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ.
- Μεταξὺ τῶν ἐξ Ἰουδαίων καὶ τῶν ἐξ ἐθνῶν Χριστιανῶν ἀνεφύη μεγίστη διαφωνία, κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα. Οὗτως αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀσίας συνεώραζον τὸ Πάσχα τοῖς Ἰουδαίοις, κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 τοῦ μηνὸς Νισάν, ἀδιαφορούντων τῶν ἐξ Ἰουδαίων Χριστιανῶν, ἂν τὸ Πάσχα μὴ συνέπιπτεν ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ οἰκδήποτε ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος. [Εὐσεβ., Ἐκκλ. Ἱστορ. V. 23]. Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως τοὺν παντίον κρίνουνσαι ἀνάρμοστον νὰ ἐορτάζωσι τὸ Πάσχα ἐν οἰκδήποτε ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος, ἐώρταζον δὲ τοῦτο πάντοτε ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, καὶ δὴ τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀνατολῆς ἐβεβαίουν, ὅτι τοιαύτη ἦν ἡ ὑπ' αὐτῶν τῶν Μαθητῶν Ἰωάννου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ καὶ Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου παραδοθεῖσα αὐτοῖς πράξις, αἱ δὲ Ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως ἔφερον ὡσαύτως, ὡς ὑπόδειγμα τοῦ ἔθους αὐτῶν

ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ἐώρταζον τὸ ἅγιον Πάσχα. [Κυρίλλ. Ἀλέξ. ἐπιστ. 64 πρὸς Μαρκ.].

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ. - Ἡ ποιητικωτάτη καὶ λαμπροτάτη ὑμνολογία παστῶν τῶν ἑορτῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ὑμνολογία τοῦ Πάσχα, γλαφυρότατον καὶ χαριέστατον ποίημα τοῦ κορυφαίου τῶν ὑμνογράφων, τοῦ Διονυσίου τοῦ Ἰωάννου.

Τρεῖς ὥρας βα τῆς Βηθλεέμ, ἐν μέσῳ ἀγρίας φύσεως
 δυσβάτου καὶ φοικαλέου ἐρήμου, ἀπὸ δεκατεσσάρων αἰώ-
 νων ὑψοῦται ἡ γεγραμμένη καὶ σεβασμιαία Λαύρα τοῦ ἁγίου
 Σάββα, ἐν ἣ ὁ ἱερός Διαμασκηνὸς τὴν ὥραιαν ταύτην τοῦ
 Πάσχα ὕμνολογικὴν συνέγραψεν. Ἐκεῖ, ἐν τῇ ἀπωτάτῃ
 ἐκείνῃ ἐρήμῳ, ἠκούσθησαν τὸ πρῶτον οἱ ὕμνοι τῆς Ἀνα-
 στάσεως, οἱ ταχέως μετὰ ταῦτα πᾶσαν χριστιανικὴν καρ-
 δὴν κατακτήσαντες. Ἐκεῖ, ἐν τῷ πενιχρῷ κελλίῳ τοῦ
 Ἰωάννου, ὅπερ δικαίως βραδύτερον μετετράπη εἰς Ἐκκλη-
 σίαν αὐτοῦ ὁμώνυμον, ἐν ἣ καὶ ὁ τάφος τοῦ ὕμνογράφου,
 ἐγράφησαν τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς μεμβράνης οἱ ἀμίμητοι
 ὕμνοι τῆς Ἀναστάσεως καὶ ὑπὸ τὰ σεμνὰ φῶτα τοῦ ναοῦ
 τῆς ἁγίας Λαύρας, ἐν μέσῳ πελιδνῶν προσώπων ἐναρέτων
 ἀναχωρητῶν, ἐψάλλσαν τὸ πρῶτον οἱ ὕμνοι «Ἀναστάσεως
 ἡμέρα λαμπυνθῶμεν λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα.»

Ὁ ἱερός Κισμάς εἰς πάσας τὰς μεγάλας ἐορτάς καὶ δεύ-
τερον ἰδίον κανόνα συνέγραψεν· ὅτε ὅμως ἀνέγνω τὸν ὑπὸ
τοῦ Διμησκηνοῦ ποιηθέντα κανόνα τῆς Ἀναστάσεως,
θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὴν λαμπρότητα, ἔπασχε τῆς
συγγραφῆς δευτέρου κανόνος λέγουσι μάλιστα, ὅτι ὁ ὕμνος
τῆς γ' ὥδης «Νῦν πάντα πεπληρώται φωτός . . .» εἶναι
ὁ ὕμνος, ὅστις ἐχώλισε τοῦτον τῆς συγγραφῆς ἰδίου Καν-
όνος.

ΠΑΣΧΑΛΕΙΑ ΕΘΙΜΑ. - Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Σαββάτου [Sabbatum magnum] ἤρχιζεν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ προετοιμασία τῆς μεγίστης ταύτης τῶν ἑορτῶν. Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας ἐπληροῦντο τὰ βαπτιστήρια κατηχουμένων, οἵτινες ἰδιαζόντως κατὰ τὸ μέγα Σαββάτον βαπτιζόμενοι συνεθάπτοντο τῷ Χριστῷ. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, γράφων πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης Ἰννοκέντιον, στρατιᾶν ὀλόκληρον ἀναφέρει Νεοφωτιστῶν, ἐκ τρισχιλίων ψυχῶν συνισταμένην, οὓς εἰς ἕτερον λόγον καλεῖ ἀστέρας ἐκ τῆς «κολυμβήθρας ἀνατέλλοντας». Ἀφ' ἐσπέρας καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς λαμπρῶς κατεφωτίζοντο αἱ τῶν Χριστιανῶν πόλεις (Εὐσεβ. ἐν βίῳ Κωνσταντ. IV 22), [illuminatio, λυχνοκαίη] αὐτοὶ δὲ ἀθρόοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν συνέρρου, ἔνθα κατ' ἀρχαιοτάτην μαρτυρίαν ἕως ἀλεκτροφωνίας ἀγρυπνοῦντες προσηύχοντο ἀναγινώσκοντες, τὸν Νόμον, τοὺς Προφῆτας, τοὺς Ψαλμοὺς. [Harruchides' vigiliae paschales]. Ἄλλως ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐπιστευετο, ὅτι ἐν καιρῷ τῆς ἀγρυπνίας τοῦ Πάσχα ἐμελλεν ἐν δοξῇ νὰ ἔλθῃ πάλιν ὁ Κύριος. [Δακταντίος Ἱερώνυμος]. Ἐν τῷ ναφ' ἔφερον πάντες ἀνημένας λαμπάδας εἰς σύμβολον τοῦ ἐκ τάφου ἀνατελλάντος Ἰησοῦ, ὅστις ἐστὶ τὸ ἀληθινόν πᾶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐν τῇ

ιδιαιτέρας προσοχῆς ἄξια ἐσημείουν εἰς ἀναμνησιν. Οὕτως ὁ Ἰωάννης, ἐν Κυριακῇ ἐμπνευσθεὶς εἰς συγγραφὴν τῆς Ἀποκαλύψεως, ἀκριβῶς ἐσημείωσε τοῦτο: «Ἐγινόμην ἐν «πνεύματι ἐν Τῇ ΚΥΡΙΑΚῇ ΗΜΕΡΑΙ» [α'. 10], θεωρήσας τὸ γεγονός, ἐν ταιαύτῃ ἡμέρᾳ συμβᾶν, μεγίστης σημασίας καὶ προσοχῆς ἄξιον.

Ἡ ἱερότης δὲ τῆς ἡμέρας ταύτης ἐνέπνευσε πολλοῖς ἀρχαίοις χριστιανοῖς, καὶ μάλιστα τοῖς *Χιλιασταῖς*, τὴν ἰδεάν, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ ἐμελλε νὰ ἔλθῃ μετὰ δόξης ὁ Σωτὴρ νὰ κρίνῃ τὸν Κόσμον· εἰ καὶ ἡ γνώμη αὕτη προσέκρουε πρὸς τὸ χωρίον, Πράξ. α' 7: «Οὐχ ὑμῶν ἐστὶ «γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἐθετο ἐν τῇ «ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ.»

Η ΛΕΞΙΣ ΠΑΣΧΑ. - Ἡ λέξις *Πάσχα* εἶναι καθαρῶς λέξις ἑβραϊκῇ, σημαίνουσα *ἀνάβασις*, καὶ ἐννοεῖ τὴν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης διάβασιν, ὅτε οἱ Ἰουδαῖοι ἀπηλευθερώθησαν τῆς δουλείας τῶν Αἰγυπτίων. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, καθ' ἣν οἱ Ἰουδαῖοι ἐώρταζον τὴν ἐκποτὴν ἀπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀπελευθέρωσιν, ἐγένετο ἡ τοῦ Σωτῆρος ἀνάστασις, οἱ Χριστιανοὶ ὠνόμασαν ὡσαύτως τὴν μεγάλην ταύτην ἐορτὴν *Πάσχα*, ὡς ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ Διαβόλου, οὗ τὸ κράτος διὰ τῆς Ἀναστάσεως ὁ Κύριος κατέλυσε. Πατέρες τινὲς παράγουσι τὴν λέξιν τοῦ Πάσχα ἐκ τοῦ *πάσχειν*, ὡς ὁ Χρυσόστομος [ἐν τῇ Α' πρὸς Τιμόθ. 3, ὁμιλ. 5. «Πάσχα αλέγεται, ὅτι τότε ἐπάθε Χριστός;»], ὁ Τερτουλιανός, [Adv. Judaeos, κεφ. 10], ὁ Εἰρηναῖος [Adv. haer. IV. 23]. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν λέγουσι σπουδαίως, ἀναφερόμενοι δ' εἰς τὴν γαϊκὴν ἔννοιαν τοῦ κατὰ τὸ Πάσχα πάθους, πάντως ὑπαινισσόμενοι τὸ χωρίον Α' πρὸς Κορινθ. ε' 7. «Καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη Χριστός.» Ὁ Τερτουλιανός, *Πάσχα* λέγων, ἐννοεῖ κυρίως τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Ἰησοῦ [De orat. κεφ. 15]. Καὶ τοῦτο μάλλον ἐνόει ἡ πολιὰ Ἀρχαιοτής. Βραδύτερον ὅμως ἡ λέξις τοῦ Πάσχα ἐσήμαινε καὶ αὐτὴν τὴν Ἀνάστασιν· καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Λέων ὁ Μέγας, διέκρινον καθαρῶς δύο Πάσχα, «*Πάσχα σταυρώσιμον*» [pascha dominicae passionis] καὶ ἐνόουν τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου τοῦ Κυρίου, ἥτοι τὴν

Δύσεως ἔφερον ὡσαύτως, ὡς ὑπόδειγμα τοῦ ἔθνους αὐτῶν αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου τῶν Ἀποστόλων Πέτρον καὶ Παῦλον. Μάτην ὁ Ἐπίσκοπος Ῥώμης Βίκτωρ γράφει ἐγκυκλίους πρὸς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς, ὅτι τὸ Πάσχα κατ' ἀνάγκην μόνον ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ πρέπει νὰ ἐορτάζηται. Ὁ Ἐπίσκοπος Κορίνθου Βάκχυλος καὶ ὁ Ἐφέσου Πολυκράτης ἀνθίστανται καὶ διαμαρτύρονται, καὶ τόσον εἶχοντο τοῦ ἔθνους τούτου, ὥστε ὁ Πολυκράτης, γράφων τῷ Ῥώμῃ, λέγει: «Ἐγὼ ἀδελφός ἐξήκοντα «πέντε ἔτη ἔχων ἐν Κυρίῳ καὶ συμβεβληκώς τοῖς ἀπὸ «τῆς Οἰκουμένης ἀδελφοῖς καὶ πᾶσιν ἁγίαν Γραφὴν «διεληλυθώς, οὐ πύρομαι ἐπὶ τοῖς καταπλασσομένοις, «οἱ γὰρ ἐμοῦ μείζονες εἰρήκασιν πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μάλ- «λον ἢ ἀνθρώποις.» [Εὐσεβ. Ἐκκλ. Ἱστ. V. 24.] Ἐπὶ τέλους τὴν διαφορὰν ἔλυσε ἡ Α'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος [325] εἰσηγήσει αὐτοῦ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὅστις κατὰ τὸν Σωζόμενον [Ἐκκλ. Ἱστ. Α'. 16.] χλευσῶς ἔφερε τὴν διαφωνίαν ταύτην.

Ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ὥρισε: α') ὅτι τὸ Πάσχα ὑπὸ πάντων τῶν Χριστιανῶν πρέπει νὰ ἐορτάζηται μόνον ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ, καὶ ὅτι τῇ πρώτῃ Κυριακῇ μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας· β') ἐὰν συνέβαινε ἐν ταιαύτῃ Κυριακῇ νὰ συμπίπτῃ τὸ Πάσχα τῶν Ἰουδαίων, τότε τὸ Πάσχα τῶν Χριστιανῶν ὀφείλει νὰ μεταβιβάσθῃ ἐκ τῆς ἡμέρας μετὰ ταῦτα, εἰς τὴν ἀκόλουθον τ. ἔ. Κυριακὴν. Ἐπειδὴ δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἠκαμίζον τότε αἱ μαθηματικαὶ καὶ ἀστρονομικαὶ ἐπιστημαί, ὁ Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας ἐπεφορτίσθη, ὅπως κανονίζῃ δι' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐορτῆς τοῦ Πάσχα [Cyclus Paschalis], γράφων ἐγκαίρως εἰς τὰς λοιπὰς Ἐκκλησίας τὰς καλουμένους *Πασχαλεῖους ἐπιστολάς* [Literas paschales], δι' ὧν πᾶσαι αἱ Ἐκκλησίαι συγχρόνως τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν γενικῇ χαρᾷ καὶ ὁμονοίᾳ,

¹ Περὶ τῆς μυθολογικῆς ταύτης θεότητος ἰδὲ Flügel «über die Ostera der alten Sachsen, in Ständlin's Beiträgen, zur Philosophie und Geschichte, τόμ. III, σ. 225 καὶ ἐξῆς.

² Εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ γνωστοῖσι πλεονα περὶ τῶν διαφορῶν ὀνομασιῶν τοῦ Πάσχα παραπέμπομεν εἰς τὸ Ἔργον J. Danz. Memorabilia circa festam paschae.

τοῦ ἐκ τάρου ἀνατελλαντος Ἰησοῦ, ὅστις ἐστὶ τὸ ἀληθινὸν φῶς τὸ φωτίζον τὸν κόσμον. Μεταξὺ τοῦ πλήθους ἀντηλλάσσονται φιλήματα ἀγάπης, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ συνήθης χαιρετισμὸς ἀντικαθίσταται διὰ τῆς χαρμοσύνου ἀγγελίας *Χριστὸς Ἀνέστη - Ἀληθῶς ἀνέστη*. Σοβαρῶς καὶ μετὰ χάριτος ἡ Ἐκκλησία διεφύλαξε παραστάσιν τινὰ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα, δηλοῦσιν τὴν εἰς Ἀθὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καθόδον διεξαγομένην οὕτω: Μετὰ τὴν ἐν τῇ αὐλῇ ἀκολουθίαν τῆς Ἀναστάσεως, κλείεται ἡ μεγάλη θύρα τοῦ ναοῦ, ὁ ἱερεὺς τότε κρούων ταύτην φωνεῖ δις τὸν 9 στίχ. τοῦ κγ' κεφ. τῶν Ψαλμῶν «*Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ὑμῶν καὶ ἐπάροητε πύλαι «αἰώνιοι καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης.*» ὁ ἐν τῷ ναῷ δὲ ὀπίσω τῆς θύρας κεκρυμμένος ἐρωτᾷ ὡσαύτως δις, λέγων τὸν 10 στίχον τοῦ αὐτοῦ ψαλμοῦ: «*Τίς ἐστὶν «οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;*» Μεθ' οὗ ὁ ἱερεὺς τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ 10 στίχ. λέγων: «*Κύριος τῶν Δυνάμεων «αὐτός ἐστιν ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης,*» εἰσέρχεται θριαμβευτικῶς εἰς τὸν ναόν.

Τὰ ὡς, ἄτινα εὐλογοῦντες οἱ ἱερεῖς διανέμουν εἰς τὰ πλήθη, εἰσὶν ὡσαύτως ὡραῖον σύμβολον τῆς τοῦ Κυρίου Ἀναστάσεως· διότι ὡς ἄλλος νεοσσός ὁ Κύριος, πλήρης ζωῆς, τὰ δεσμὰ τοῦ τάφου ὡσπερ κελύφους διαρρήξας ἀνέστη!

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς χαρᾶς ἐλύοντο τὰ δεσμὰ τῶν βαρέως ἁμαρτησάντων, εἰς πολλοὺς· αὐτοκρατορικῇ χάριτι συνεχωρεῖτο τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς, ἡλευθεροῦντο οἱ διὰ δημόσια χρῆσι πεφυλκισμένοι, πολλοὶ δούλοι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐκηρύσσοντο ἀπελευθεροί καὶ ἐν γένει ἡ τε Πολιτεία καὶ οἱ ἰδιῶται ἐκ παντός τρόπου ἐξετέλουν ἔργα χριστιανικῆς ἀγάπης πρὸς πάσχοντας ἀδελφούς, ὑπὲρ ὧν ὡσαύτως ὁ Χριστὸς ἀπέθανεν. [Indulgentiae paschale. πρὸς Εὐσεβ. ἐν βίῳ Κωνστ. IV. 22. Χρυσ. εἰς τὴν Γέν. ὁμ. 30. Cod. Theod. IX. 38, 3 - 8. Cod. Iust. III. 12, 8.] Τῆς χάριτος ταύτης δὲν ἤξιοῦντο μόνον οἱ διὰ βρώματα ἐγκλήματα καταδεδικασμένοι, περὶ ὧν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐαλεντινιανοῦ τῷ 367 ἰδιαίτερος ἐξεδόθη νόμος.

Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, ὡσαύτως δι' αὐτοκρατορικῶν νόμων [Cod. Theod XV. 5. 5. Cod. Just 12. 8.] καὶ ἐκκλη-

κλησιαστικῶν κανόνων [τῆς ἐν Τρούλλῳ § 5'. κλ.] αὐστη-
ρῶς ἀπηγορεύοντο τὰ δημόσια θεάματα καὶ τὰ ἱπποδρόμια,
ὅπως ἐν ἀπολύτῳ γαλήνῃ οἱ πιστοὶ τὰς λαμπρὰς ταύτας
ἡμέρας ἐορτάζωσι [Χρυσ. εἰς τὴν τοῦ κ. Ἀνάστασιν λόγ.
34.], καὶ μὴ ὁ ἄσσεμνος τῶν Ἑθνικῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων
θόρυβος ταρασσῇ τὴν πνευματικὴν τῶν Χριστιανῶν ἀγχι-
λίαςιν. Διὰ πολιτικῶν μάλιστα καὶ ἐκκλησιαστικῶν
πραξεων, ἀπὸ τῆς μεγάλης Πέμπτης μέχρι τοῦ Πάσχα
ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐμφανίζον-
ται ἐνώπιον τοῦ χριστιανικοῦ πλήθους, ἢ νὰ διέρχονται
ἐξωθεν τῶν διὰ τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ πενθούντων
χριστιανικῶν ναῶν.

Πάντα τὰ δημόσια θεάματα ἀντικαθίστα ἡ εἰς τοὺς ναοὺς
συνάθροισις καὶ ἀνάγνωσις τῶν Γραφῶν καὶ ἡ εὐγλωττία
τῶν ἐκκλησιαστικῶν ῥητόρων. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νεοβαπτισθέν-
τες ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Κυριακῆς τοῦ Θωμᾶ ἐφόρου
λευκοὺς χιτῶνας. Ἡ ἐβδόμῃς αὕτη ἐκαλεῖτο τῶν «Νεοφύ-
των» ἡ δὲ Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ, καθ' ἣν ἀπεκδύοντο τοὺτους
φυτευόμενοι ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, *Κυριακὴ ἡ
ἐν Λευκοῖς* [Dominica in albis]. Ὡσαύτως καλεῖται καὶ
ἐβδόμῃς νέα καὶ διακαιήσιμος, διότι ἀπὸ ταύτης ἀρχεται
καὶ νέα τῶν ἐορτῶν περίοδος καὶ ἀνανεοῦνται αἱ ἐν ταῖς
Ἐκκλησίαις ἀναγινωσκόμεναι περικοπαὶ τοῦ Εὐαγγελίου
καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὸ πάλαι οἱ βυζαντινοὶ Αὐτοκράτο-
ρες διὰ πολυτίμου θυμιάματος ἐθυμίων τὴν Ἀγίαν Τρά-
πεζαν τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, κατὰ τὸν ἐσπερινὸν
τοῦ Πάσχα, καὶ εἰς ἕκαστον τῶν κληρικῶν ἐχορήγουν 100
λίτρας χρυσοῦ, τῇ δὲ Πέμπτῃ τῆς Διακαινησίμου ἐν τῷ
Παλατίῳ ἐγίνετο ὁ ἀσπασμὸς τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ τοῦ
Πατριάρχου.

ΕΘΙΜΑ ΕΝ Τῇ ΔΥΣΕΙ. - Ἐν τῇ Δύσει, καὶ μάλιστα ἐν
Ῥώμῃ, μεγαλοπρεπέστατα ἐορτάζεται ἡ τοῦ Κυρίου
Ἀνάστασις. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, τὴν ἱερὰν λει-
τουργίαν ἐκτελεῖ μόνος ὁ Πάπας ἐν τῇ *Maria majore*,
ὕπηρετούμενος ὑπὸ δύο Καρδινάλιων διακόνων, φορούν-
των λευκά. Οὗτοι ὑπερφαίνουσι τοὺς δύο ἀγγέλους ἐπὶ
τοῦ μνημείου τοῦ Ἰησοῦ. Κατὰ ταύτην δὲ καὶ μόνην τὴν
λειτουργίαν, ὅσῃς ὁ Πάπας εἶπη «*Pax Domini*», δὲν ἀν-
τιφωνοῦσιν αὐτῷ τὸ «*et cum spiritu tuo*»· διότι, ὡς λέ-
γουσι, κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ
ἄγγελοι ἀντεφώνησαν τοῦτο εἰς τὸν πάπαν Γρηγόριον
λειτουργοῦντα, καὶ ἕκτοτε δὲν ἐθεωρήθη εὐσεβές, ὅ,τι ἀνα-
μάρτητα ὄντα ἀοράτως κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην εἶπον,
ὑπὸ ἄρματωλῶν ὄντων ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ τόπῳ νὰ
ἐπαναμβάνωσι.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἐν τῇ λατινικῇ Ἐκκλησίᾳ
εὐλογοῦνται αἱ νέα ἱερατικὰ στολά, ἅπτεται νέον φῶς
εὐλογοῦμενον ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου, καθιεροῦται τὸ δι' ὅλον
τὸ ἔτος θυμίαμα καὶ ἀγιαζεται τὸ ὕδωρ τοῦ βεπτίσματος.

Ἀπὸ τοῦ 4' δ' αἰῶνος ἀπαντῶσιν ἐν τῇ Δύσει αἱ κα-
λούμεναι *εὐθυμίας* ἢ μᾶλλον *ρελῳτες* τοῦ Πάσχα [*risus
Paschalis*], καθ' ἃς αὐτοὶ οἱ λειτουργοῦντες ἱερεῖς εἰς τὰ
πλήθη κηρύττοντες μετεχειρίζοντο διαφόρους ἀστεϊσμοὺς
καὶ ἐπ' αὐτῶν διαφόρους μυθολογικὰς σκηνὰς περὶ τοῦ
Ἰησοῦ καὶ τῶν δαιμόνων ἐν τῷ Ἀδῇ. Τὸ ἔθος τοῦτο εὐ-
τυχῶς βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐξηφανίσθη, καὶ μόλις
ἔχνη τινὰ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ σπανίως ἀνευρίσκονται.